

**ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΔΟΜΗΣ
ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΞΕΡΟΛΙΘΙΑΣ**

**ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΞΕΡΟΛΙΘΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ
ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΟΠΙΟ**

Σεβίνα φλωρίδου

Το παρόν έγγραφο διαμορφώθηκε στα πλαίσια του έργου Πυρανάκαμψη – Alevlerden Geleceğe, το οποίο χορηγήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Active Citizens Fund Cyprus, που χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, μέσω των επιχορηγήσεων του ΕΟΧ και της Νορβηγίας 2014-2021.

**ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΞΗΡΟΛΙΘΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ
ΚΑΙ
ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ**

Περιεχόμενα

• Η σημασία της ξηρολιθιάς στο τοπίο	2-5
(Αναμένεται η περιγραφή στα τούρκικα) Κείμενο με φωτο	
• Τυπικές εικόνες ξηρολιθιάς τοιχοποιίας	6
(2 φωτο)	
• Κατασκευαστικά σχέδια	7-9
- Προκαταρκτική εργασία	7
- Ο τοίχος σε τομή	8
- Μεθοδολογία κατασκευής στα ελληνικά	9

Το παρόν κείμενο με τις φωτογραφίες και τα σχέδια που περιλαμβάνει είναι έργο εν εξελίξει.

Βασίστηκε σε τρεις σελίδες κατασκευαστικών σχεδίων που αξιοποιήθηκαν για το έργο Re-Greening Cyprus και εμπλουτίστηκε με τις εμπειρίες στο πεδίο και τις σχετικές έρευνες της συγγραφέως, στα πλαίσια του έργου Pyranakampsi-Alevlerden Geleceğe.

Όταν συμπληρωθεί το έργο θα μεταφραστεί στα τούρκικα.

Έκθεση περιγραφής τοπίου και δράσεων

Σεβίνα Φλωρίδου Αρχιτέκτονας- Συντηρήτρια

Εικόνα 1. Ξερολιθιά που έχει αποκαλυφθεί αμέσως μετά την πυρκαγιά του 2021.

Πολιτισμός και φύση συντρέχουν στα ξηρολιθικά τοπία, ανάγοντάς τα ως τοπόσημα υψηλού προσδιορισμού, με αρχαιολογική, ιστορική, κοινωνική, αλλά και αγροτική/ περιβαλλοντική/ οικολογική αξία. Διαμορφώθηκαν από τον άνθρωπο ως κοινών στο όλον¹, εξυπηρετώντας τον στον πρακτικό σκοπό της αγροτικής χρήσης του φυσικού χώρου (ως μέρος στην αλυσίδα δράσεων που συνθέτουν την παραδοσιακή γεωργία και την κτηνοτροφία). Με τη πράξη όμως αναδιοργάνωσης του ανάγλυφου, ευρύτερου τοπίου, επιτυγχάνεται και η διαχρονική διαχείριση της ροής των όμβριων νερών, της συγκράτησης των χωμάτων, καθώς και τον εμπλουτισμό του υδροφόρου φορέα.

Η χρήση υλικού από τον ίδιο τον τόπο, οι λίθοι των ίδιων των χωραφιών, μετατοπίζονται μέσα στο χωράφι και αναδιοργανώνονται μέσα στον ίδιο χώρο για την κατασκευή των τοίχων αυτών, χωρίς την χρήση οποιουδήποτε συνδετικού κονιάματος. Το είδος του πετρώματος και το μέγεθός των λίθων καθορίζουν την οικεία κλίμακα της κατασκευής, δένοντας τις άρρηκτα καθ' ύψος με το μέτρο της γης και σε ισορροπία με το δυνάμενό της. Η προσαρμογή των λίθων χωρίς συνδετική ύλη, προσδίδει στην κατασκευή τη δυνατότητα να διαπνέει, επιτρέποντας την επιβράδυνση της ροής νερού ώστε να απλώσει με έλεγχο στην επιφάνεια και να βυθιστεί για να διατηρηθεί για μεγαλύτερη χρονική περίοδο. Επίσης, η αργή σταδιακή συγκράτηση της φερτής από την όμβρια ροή ύλης, εμπλουτίζει το χώμα βοηθώντας τις καλλιέργειες αλλά παράλληλα με αυτές, και την συντήρηση της βιοποικιλότητας στις παρυφές των χωραφιών και στις κοιλάδες των ξηρολιθικών δόμων. Οι ξερολιθιές, ή δόμες όπως τις αποκαλούμε στην Κύπρο, φτιάχνουν με τον κόπο του ανώνυμου ανθρώπου δια μέσω των αιώνων μια γήινη κατασκευή που δεν χαλάει τη συνέχεια του τοπίου αλλά προσθέτει διαχρονικά στην αξία του.

Με τις ξερολιθιές διαμορφώθηκε ένα τοπίο προσαρμοσμένο στο φυσικό περιβάλλον, τα δομικά στοιχεία του οποίου, ιστάμενα διαχρονικά όρθια, προέρχονταν από την ίδια τη φύση της περιοχής, χωρίς να την αλλοιώνουν. Οι τοίχοι δεν ακουμπούν απλά στη γη αλλά δένονται με αυτήν λειτουργικά. Ο τρόπος δόμησης της ξερολιθιάς αποκτά στερεότητα και ακεραιότητα, με την ευκαμψία και τις προσαρμογές στην ξερή συναρμολόγηση της, και με την διαβαθμισμένη διαλογή λίθων, τοποθετημένων σε καίριες θέσεις. Ο τρόπος συναρμολόγησης αποκτά την σοφία αιώνων που ανταποκρίνεται ως ζωντανή ύλη, τόσο στις πιέσεις του νερού και του εδάφους, όσο και από την ανθρώπινη δράση.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, με την πίεση που της ασκούνταν από τη γήινη ύλη και τα φυσικά στοιχεία, ο ξηρολιθικός τοίχος μπορούσε να μορφοποιείται σύμφωνα με τις συνθήκες, χωρίς όμως να ρηγματώνεται. Και τούτο διότι, η έλλειψη συνδετικού υλικού στις πέτρες του τοίχου και η απουσία «γεμισμάτων», προσδίδει σε αυτόν πλαστικότητα και προσαρμοστικότητα στις πιέσεις του εδάφους και του νερού, με αποτέλεσμα να μπορεί ν' αλλάζει μερικώς σε σχήμα και γραμμικά, χωρίς όμως να παραμορφώνεται. Για τον παραπάνω λόγο, όταν μέρος του ξηρολιθικού τοίχου καταστρεφόταν, αυτός δεν επηρεαζόταν συνολικά, και μπορούσε εύκολα να επισκευαστεί η σημειακή ζημιά του.

1 Καπετάνιος Α. (2018), απόσπασμα από ανάρτηση στο διαδίκτυο 16-12-2022.

Οι τοίχοι αυτοί, όσο συντηρούνταν έμεναν στέρεοι και δεν επηρεάζονταν από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, ούτε από την αιφνίδια εναλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών. Η παγωνιά δεν προξενούσε αλλοίωση της δομής τους, με ρηγματώσεις, παραμορφώσεις κ.λπ.

Η συντήρησή τους έπαψε ουσιαστικά να υφίσταται κατά τη δεκαετία του 1960 και μετά. Οι μακροχρόνιες βλάβες που παρατηρούνται στο Κυπριακό εγκαταλελειμμένο ξηρολιθικό τοπίο γενικά αφορούν σε τμηματικές κατολισθήσεις αλλά και σε ανθρωπογενή ζημιά από 'εξόρυξη' υλικού για κτίσιμο ή επισκευή πετρόκτιστων κτιρίων. Οι πρόσφατες πυρκαγιές φανέρωσαν όμως και μία ακόμη δυσμενή επίδραση της φωτιάς: πολλές πέτρες ενώ έστεκαν σφιχτοδεμένες στους ξηρολιθικούς τοίχους, παρουσίασαν κονιορτοποίηση από τις ανελέητες θερμοκρασίες στο πέρασμα της φωτιάς οδηγώντας τμήματα ξερολιθίων στην κατάρρευση. Η φωτιά επίσης έχει καταστρέψει την εδαφοκάλυψη δάσους και θάμνων στις κορυφογραμμές των βουνών, ενώ οι εφαπτόμενες πεδιάδες παραχωρούνται σταδιακά σε ανοικοδομήσιμες.

Το τοπίο μεταξύ Αρακαπά και Επταγώνεια

Η φωτιά που πέρασε σαν ένα ανελέητο ξυράφι τον Ιούλιο του 2021, κατάκαψε 55 τετρ. χλμ. δασικής έκτασης, ελαιώνες, χαρουπιές, κοιλάδες κατά μήκος εποχιακών χειμάρρων, δασύλλια, κα. Απλώθηκε στις πλαγιές της κοιλάδας όπου ιστορικά παράγονταν η μεσαιωνική Κουμανταρία. Η κοιλάδα ορίζεται στα ανατολικά από τον ποταμό Βασιλικό, που την χαράσσει με τα παρακλάδια του, όπως εκτείνονται προς δυσμάς.

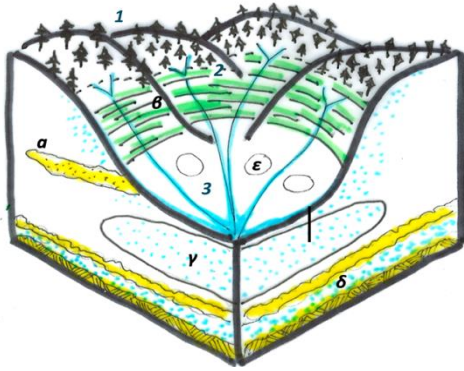
Μετά την απογύμνωση της βλάστησης από την φωτιά, φανερώθηκαν στις πλαγιές της κοιλάδας μεγάλες εκτάσεις από ποικίλα συμπλέγματα ξερολιθίων: μεμονωμένες κοντές σε μήκος διάσπαρτες κατασκευές σε εγκαταλελειμμένους αμπελώνες, γραμμικά δήγματα συγκράτησης χειμάρρων, σειρές από γραμμικές βαθμίδες για καλλιέργειες σπαρτών στις πλαγιές των λόφων. Διακρίνονται ξεχασμένες δόμες στις πλαγιές των λόφων μέχρι τις κορυφογραμμές των δασών που αφανίστηκαν. Γενικά στον ορίζοντα του κατακαμένου επικλινές τοπίου αυτό απογυμνώθηκε από τα δάση στις κορυφογραμμές, ενώ φανερώθηκαν πιο χαμηλά οι εγκαταλελειμμένες σειρές ξερολιθίων που είχαν κρυφτεί μέσα στην δασική βλάστηση των περασμένων 50 - 100 χρόνων. Η σχέση δε των ξερολιθίων φανερώθηκε και σε συνάρτηση τους με τις χαμηλότερες εκτάσεις των ελαιώνων και δρυμών και των πεδινών χωραφιών, όπου ο αφανισμός αυτής της σχέσης είχε προηγηθεί αναπόφευκτα και χωρίς να ληφθεί υπ' όψη, κυρίως από την σταδιακή αστικοποίηση της πεδιάδας.

Η πυρκαγιά μας έκανε να κοιτάζουμε το τοπίο τόσο κατά μήκος της κοιλάδας μεταξύ των οκτώ επηρεασμένων χωριών, όσο και από πάνω προς τα κάτω στις πλαγιές της χαμηλής οροσειράς με υψόμετρο 375μ μέχρι 850μ.

Στην κάθετη αυτή 'ανάγνωση' του τοπίου, διακρίνεται μια συνάρτηση τριών ζωνών που συντάσσουν το συγκεκριμένο ημιορεινό τοπίο και που τώρα στις καμένες εκτάσεις, παρουσιάζει απώλεια ενός ή και περισσότερων των απαραίτητων τριών στοιχείων του. Και οι τρεις ζώνες αυτές όμως φαίνεται να ήταν και να εξακολουθούν να είναι σημαντικές στο ευρύτερο συγκροτημένο τοπίο ως σύστημα εμπλουτισμού του υδροφόρου φορέα το οποίο αναλύεται στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα (εικόνα 6):

1. Η πρώτη ζώνη, το **'καπέλο'**, ή η **κόμη**, ορίζεται από την βλάστηση στις κορυφογραμμές των βουνών. Τα δάση στις κορυφογραμμές οδηγούν το νερό είτε μέσω της αρπαγής των υδρατμών από τις φυλλωσιές, η δια μέσω των ριζών, βαθιά στη γη. Εκεί η ύπαρξη σκληρής αδιαπέραστης υπόγεια μάζας πετρωμάτων (perched aquifer), βοηθά στην συγκράτηση των υπόγειων υδάτων, δεδομένου ότι επιβραδύνεται και συγκρατείται με κάποιο τρόπο η επιφανειακή ροή (α).

2. Στη δεύτερη ζώνη η ανθρωπογενής επέμβαση με την διαχρονική αναδιάταξη του εδάφους, έχει δημιουργήσει σειρές από ξερολιθιές. Αυτές εφάπτονται με την χαμηλότερη στάθμη των δασών, και **'ζώνουν'** το τοπίο μεταξύ δάσους και πεδιάδας. Ίσως για τον λόγο αυτό στην κυπριακή τοπολαλιά, μέσω μιας σοφής παρατήρησης των φυσικών αυτών φαινομένων, η ξερολιθιές που συγκρατούν τους ορμητικούς χειμάρρους στην ζώνη αυτή, ονομάζονται και **'δήματα'** (β). Αφ' ενός οι βαθμίδες αυτές επιβραδύνουν την επιφανειακή ροή των όμβριων, αφ' ετέρου επιτρέπουν την διείσδυση των επιφανειακών νερών ώστε να εμπλουτίζουν σε βάθος το έδαφος αφού το νερό συγκρατείται λόγω της από κάτω αδιαπέρατης μάζας.

Εικόνα 2, Βασικό υδρολογικό-γεωλογικό σχεδιάγραμμα: απεικόνιση του τρόπου εμπλουτισμού του υδροφόρου φορέα μέσω τριών τοπογραφικών ζωνών¹:

3. Η τρίτη ζώνη στην χαμηλότερη στάθμη στις κοιλάδες, ευνοείται από την συσσώρευση των νερών στα υπόγεια στρώματα, λόγω της πιο πάνω επιβράδυνσης στη ζώνη με τις ξερολιθιές. Η Τρίτη ζώνη αποτελεί την 'βάση' ή το 'πέλημα' του τοπίου. Η συγκράτηση του επιφανειακού νερού που διαχέεται επιβραδυσμένο στα χωράφια στο χαμηλότερο μέρος αυτό, εμπλουτίζει τον ελεύθερο υπόγειο υδροφόρο φορέα (unconfined aquifer) (γ). Το νερό ρέει στην επιφάνεια είτε μέσω των φυσικών ρεμάτων ανάλογα με την φυσική τοπογραφία, ή μέσω των αυλακιών που κατασκεύαζε ο καλλιεργητής ώστε να εκμεταλλευτεί το πλεονάζον αυτό επιφανειακό νερό. Στο πέλημα αυτό του τοπίου, με τις εύφορες κοιλάδες, η συντήρηση του εδάφους πραγματοποιείται από τη επιφανειακή διαχείριση των νερών κατευθύνοντας τα είτε στο πότισμα, ή στην αποθήκευση, δια μέσω χωματαύλακων. Η αποθήκευση του πλεονάζοντος επιφανειακού νερού γινόταν σε δεξαμενές ή λιμνούλες. Στη ζώνη αυτή συναντιούνται επίσης πηγάδια, τα οποία ενέτειναν σε νεότερες δεκαετίες, τη εξόρυξη νερών μέσω της μηχανικής άντλησης από διατρήσεις.

Η καλλιέργεια της άγριας βλάστησης στις πλαγιές των χωματινών αυλακιών ενθάρρυνε την προστασία της λεκάνης των χωματαύλακων, διατηρώντας τις πλαγιές τους υγρές μέσω της πυκνής αυτής βλάστησης. Έπρεπε όμως να ξεχορτίζονταν τακτικά.

Ο βαθύτερος εμπλουτισμός του εδάφους στο πέλημα του τοπίου και η βαθύτερη συγκράτηση υπόγειων υδάτων κάτω από τον ελεύθερο υδροφόρο φορέα γίνεται εφικτή όταν μαλακότερες πορώδη στρώσεις πετρωμάτων συγκρατούνται μεταξύ στρώσεων σκληρότερων πετρωμάτων (confined aquifer) (δ). Τα υδάτινα στρώματα αυτά εμπλουτίζονται από μακρύτερες περιοχές και όχι από την άμεση επιφάνεια. Το νερό που συγκρατείται εδώ μπορεί να είναι εκατοντάδων και χιλιάδων χρόνων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η διήθηση των υδάτων στα βαθύτερα διαπερατά υδάτινα στρώματα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την επιφανειακή επιβράδυνση, όπου κύριο λόγο διαδραματίζει το ένθετο ανθρωπογενές ξηρολιθικό τοπίο.

Οι καλλιεργητές ως διαμορφωτές του φυσικού χώρου λειτουργούσαν όχι μόνο υπό την ιδιότητα τους ως αγρότες, αλλά και σαν μηχανικοί περιβάλλοντος και ταυτοχρόνως σαν περιβαλλοντολόγοι, αφού πράττοντας δημιουργούσαν στο χώρο, διαμορφώνοντάς τον μηχανικά μα και περιβαλλοντικά, αναβαθμίζοντάς τον ταυτόχρονα, λειτουργικά κι οικολογικά (Πελεκάνος, 2018).

Στο πέρασμα του χρόνου όμως διακρίνουμε και μία ακόμη ιδιότητα των καλλιεργητών αυτών που έχει διαφανεί διαχρονικά, μέσα από μια πιο σύγχρονη ερμηνεία, αλλά και με μια διαφορετική βαρύτητα: οι καλλιεργητές ως διαμορφωτές του φυσικού χώρου, στο πέρασμα του χρόνου ασκούν την πρόσθετη ιδιότητα, των επιμελητών ενός ιστορικού αγροτικού έντεχνου τοπίου που άξια έχει εγγραφεί από το 2008 στον κατάλογο της άυλης κληρονομιάς της UNESCO. Η Ελλάδα έχει προχωρήσει πιο πέρα στην εγγραφή όχι μόνο των ξερολιθιών, αλλά και του τρόπου ποτίσματος ως μέτρο διακίνησης του νερού, ως εξίσου σημαντική και αναπόσπαστη πράξη που συγκροτεί το ιστορικό πολιτιστικό τοπίο.

Εστιάζοντας στην σημασία των ξερολιθιών, άλλη σημαντική πτυχή τους συναντάται στην φυσική ζωή που βρίσκει καταφύγιο στις κοιλάδες των κατασκευών αυτών. Αυτό μπορεί να μην αποτελούσε άμεση επιδίωξη των δημιουργών των ξερολιθιών, όμως, η συνιστάμενη εκεί ήταν καλοδεχούμενη και γινόταν σεβαστή από τους ανθρώπους που δραστηριοποιούνταν στην ύπαιθρο καθότι υπήρχε συνείδηση της γης. Υπήρχε συναίσθηση της σπουδαιότητάς της υπόλοιπης βλάστησης, η οποία εξυπηρετούσε επίσης διατροφικά αλλά και φαρμακευτικά τις τότε ανάγκες.

Ο σοφός πρόγονος ένοιωθε ότι ο «ταπεινός» κι «ανάξιος» τοίχος αυτός έκρυβε ένα σπάνιο μικρόκοσμο, ένα θησαυρό ζωής. Ήταν ο πλούτος της μικροφύσης που αυτός δημιούργησε, και ως δημιουργός και διαχειριστής του συστήματός τούτου, τον πρόσεχε και τον προστάτευε (Πελεκάνος, 2018).

Η ζωή των ξηρολιθικών τοίχων συντάσσει την ευαίσθητη και ιδιαίτερη χλωρίδα και πανίδα της πετραίας γης. Αποτελεί εύθραυστος μικρόκοσμος της λιθιάς, ως μέρος ενός ανθρωπογενούς συστήματος (ο οποίος ανάγεται στον τομέα της ανθρώπινης οικολογίας), εξαιρετικού για την απλότητα και την ιδιοτυπία του. Αποτελεί τεχνητό σύστημα και συνάμα φυσικό² αγρός και συνάμα 'λόγγος'². Περιέχει ήμερο και συνάμα άγριο στοιχείο, όλα σε αρμονία.

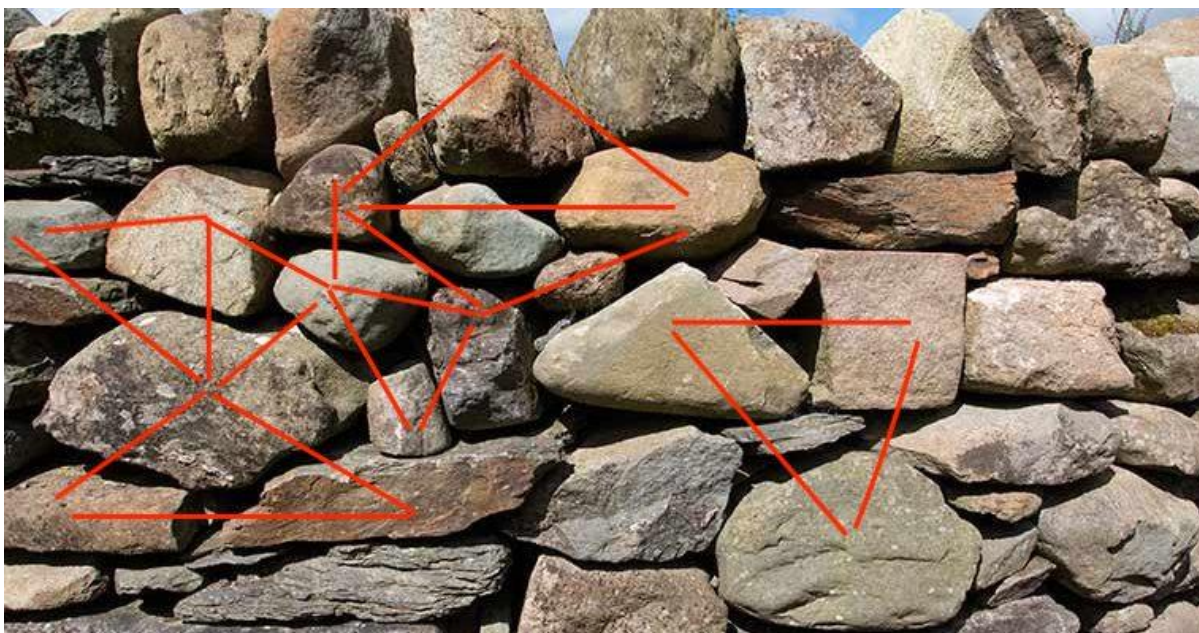
Εικόνες 3, 4, 5, 6: Επεξηγηματικά τρισδιάστατα μοντέλα από έκθεση στο Steidlich Museum στο Άμστερνταμ με τίτλο της έκθεσης «It's our f***ing back yard»³ για την σημασία ανάκτησης (παρόμοιου) ιστορικού ξηρολιθικού τοπίου στο Μεξικό. Απεικονίζουν το τοπίο με την ροή των όμβριων χωρίς την στερεωτική επέμβαση των ξερολιθιών (πάνω αριστερά), τον τρόπο που συγκρατείται η ορμητικότητα του νερού με την δημιουργία φυσικών φραγμών (πάνω δεξιά) όπως καταγράφονται από έρευνες σε ιστορικά διαμορφωμένα τοπία, με στόχο την συγκράτηση των νερών ώστε να είναι εφικτή η άνυδρη καλλιέργεια. Τα μοντέλα αυτά παρουσιάστηκαν ως εκπαιδευτική ύλη στους παρευρισκόμενους του εργαστηρίου αποκατάστασης ξερολιθιάς, μαζί με τα σχεδιαγράμματα κατασκευής ξερολιθιάς, που επισυνάπτονται στις σελίδες 7-9..

² Λόγγος ονομάζεται το σημείο ή η περιοχή του βουνού η οποία έχει πυκνή βλάστηση από θαμνώδη φυτά όπως πουρνάρια, κουμαριές κ.ά.

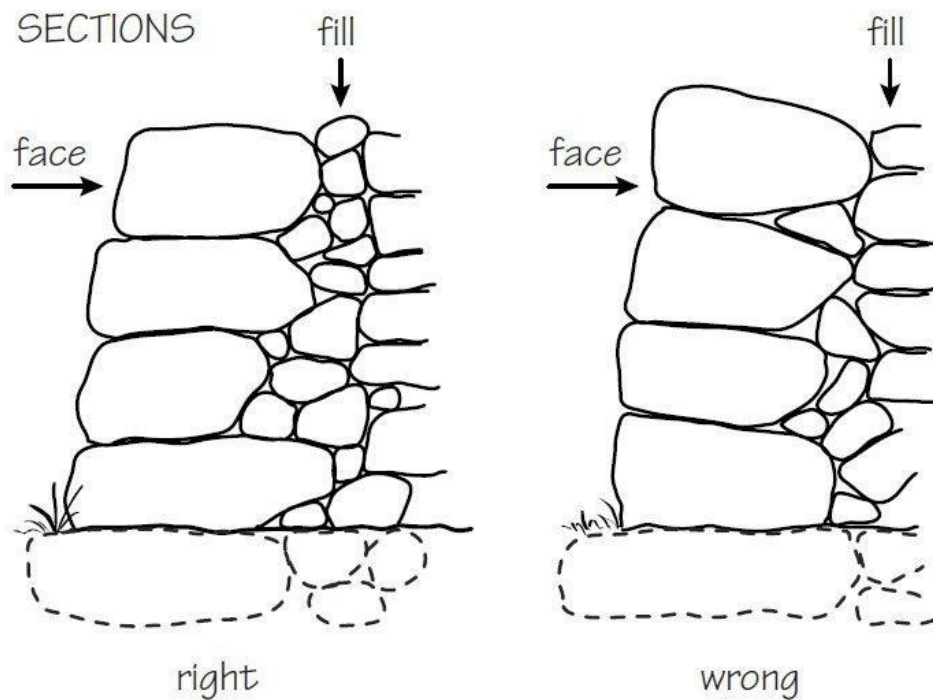
³ Η έκθεση διήρκησε από τον Μάιο μέχρι τον Νοέμβριο 2022, με θεματικές που προκαλούσαν τους θεατές να επανασκεφτούν την κλιματική κρίση, τις επιπτώσεις της εξόρυξης, της επιπτώσεις της αποικιοκρατίας στο τοπίο καθώς και θέματα περιβαλλοντικής δικαιοσύνης.

Εικόνα 7, Οι ξερολιθιές συμβάλλουν στην προστασία και τη διατήρηση της τοπικής βιοποικιλότητας.

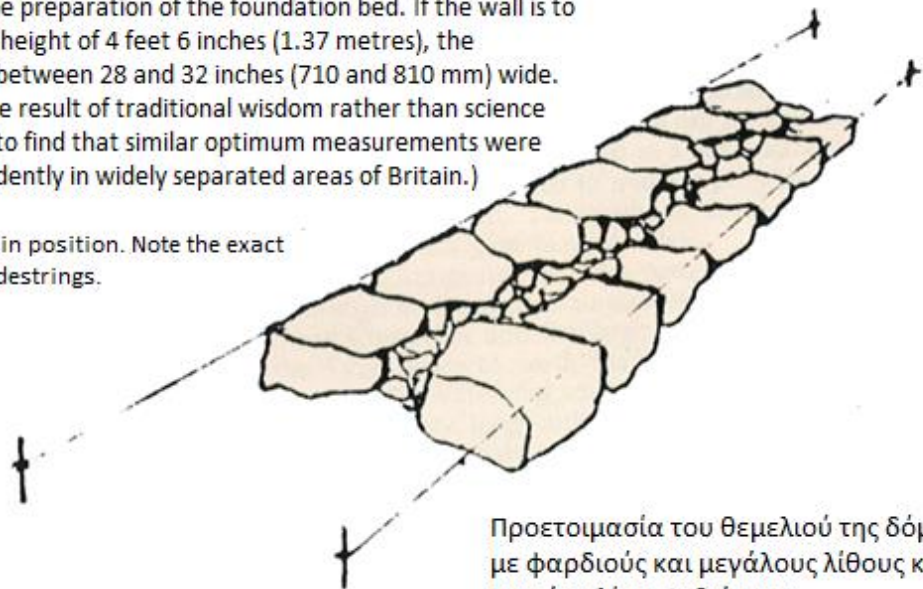
Εικόνα 8, Η δόμηση των λίθων γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε δύο λίθοι από κάτω να στερεώνουν ένα λίθο από πάνω για να υπερκαλύπτονται οι αρμοί.

Σχέδιο 1, Σωστή και λανθασμένη τοιχοποιία σε τομή.

The first stage is the preparation of the foundation bed. If the wall is to be of the standard height of 4 feet 6 inches (1.37 metres), the foundation will be between 28 and 32 inches (710 and 810 mm) wide. (Dimensions are the result of traditional wisdom rather than science and it is surprising to find that similar optimum measurements were arrived at independently in widely separated areas of Britain.)

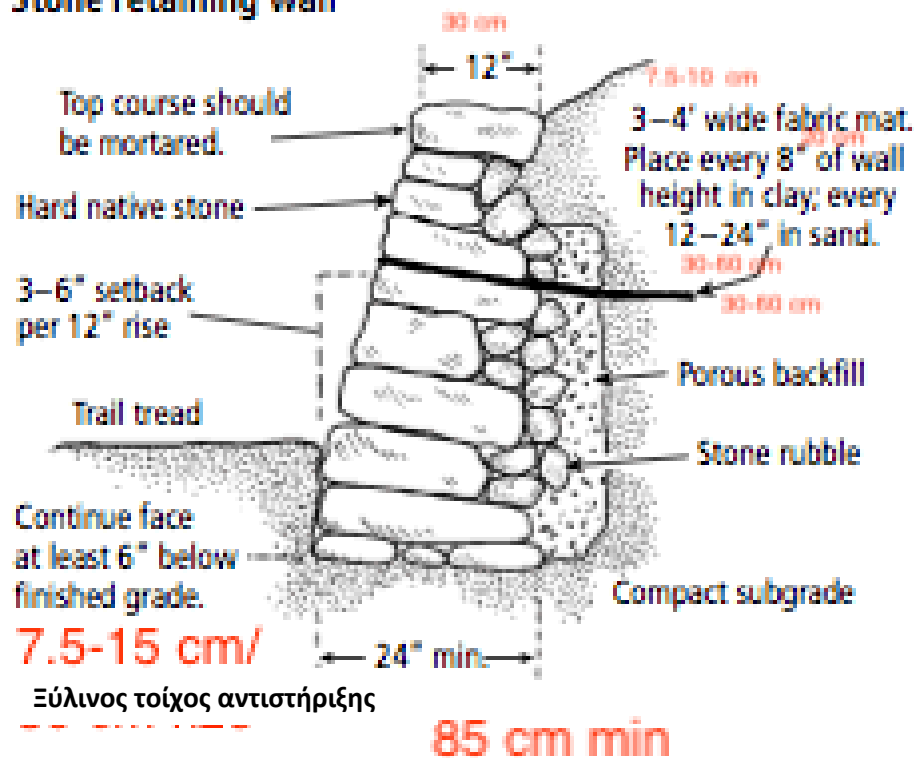
Foundation stones in position. Note the exact alignment with guidestrings.

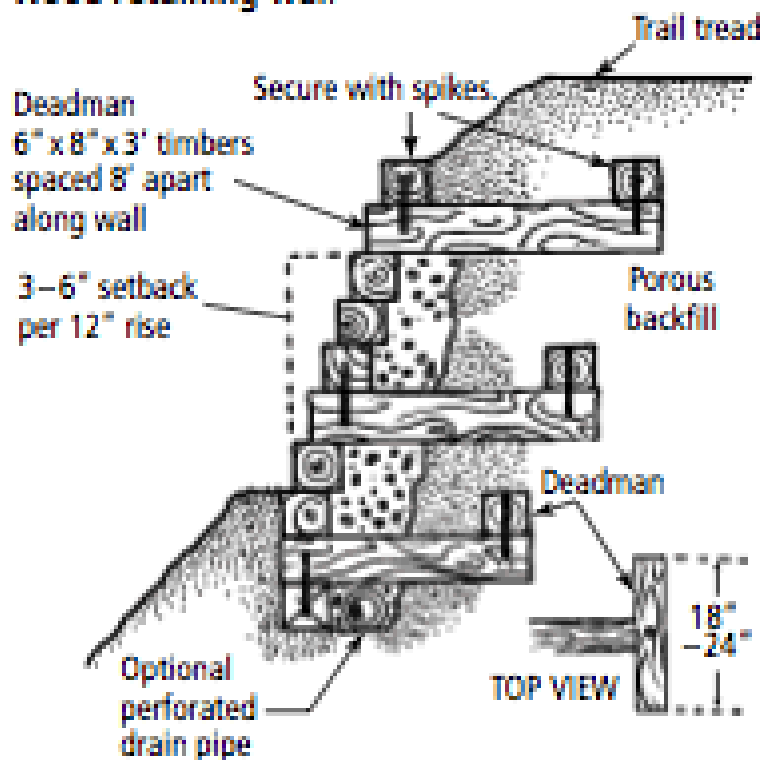
Σχέδιο 2, Σχεδιάγραμμα βάσης θεμελίου.

Πέτρινος τοίχος αντιστήριξης

Stone retaining wall

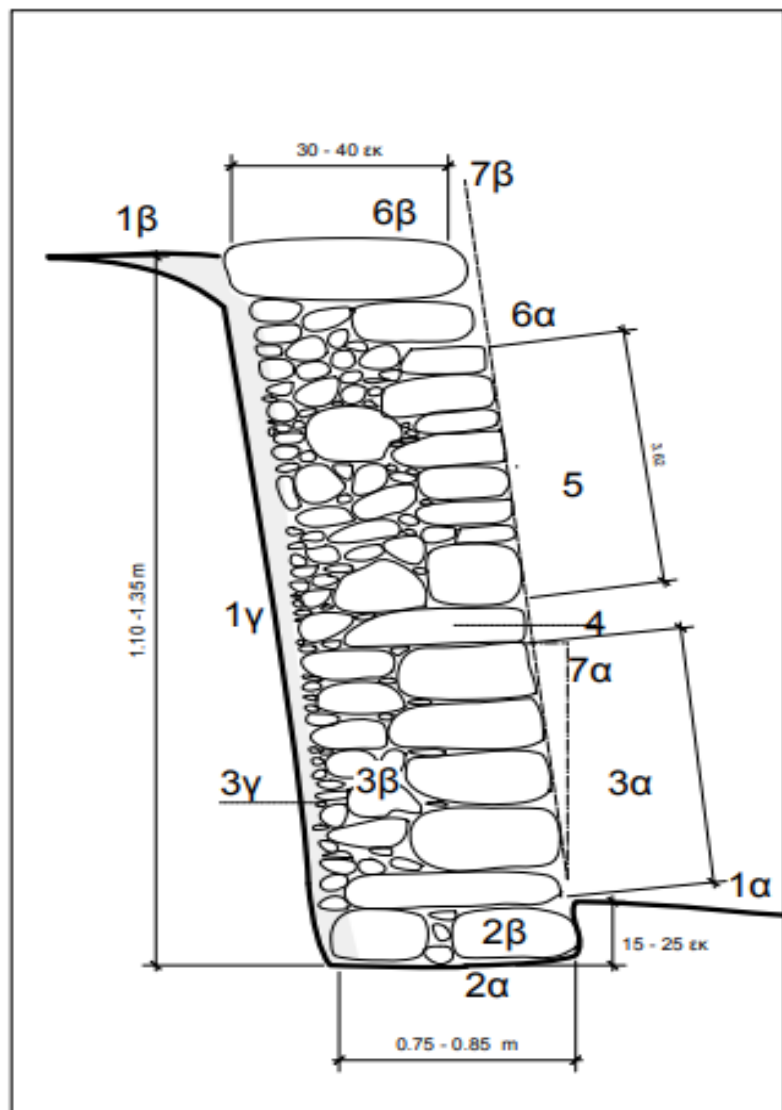

Wood retaining wall

Σχέδιο 3, Σε απότομες πλαγιές χρησιμοποιούνται δομές αντιστήριξης για τη σταθεροποίηση των ξερολιθιών.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΞΕΡΟΛΙΘΙΑΣ

1 - ΕΔΑΦΟΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ

- 1α - Κάτω στάθμη βαθμίδας (δόμης). Εσκαφή 15 - 25 εκ και πάκτωση με εδάφους με κουπάνισμα.
 1β - Άνω στάθμη βαθμίδας (ΠΑΓΚΩΜΑΤΑ) - Πάκτωμα του χώματος όπου εφάπτεται με τις τελευταίες στρώσεις της δόμης.
 1γ - Ράχη Πρανούς (Οχτός). Διαμορφώνεται υπό κλίση [7 - 15 εκ / 30 εκ ύψος] Μπαίνουν μικρές πέτρες ποταμού (τσιακίλι) για 'γεμισιά'.

2 - ΘΕΜΕΛΙΟ ΒΑΘΜΙΔΑΣ (ΘΕΜΕΛΙΟΣ)

2α - Εξκαφή θεμελίου (κρεβαθιά)

2β - Θεμέλιο δόμης - Τοποθέτηση εναλλάξ κάθετων και παράλληλων πέτρων με γέμισμα - προσεκτική σύζευξη στην τοποθέτηση μικρότερων πετρών αναμεταξύ για γέμισμα κενών αλλά και στερέωση των μεγάλων λίθων.

3 - ΠΕΤΡΕΣ (ΠΟΤΑΜΟΡΟΤΣΟΙ Η ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ: ΧΩΓΛΑΚΟΙ, ΜΑΥΡΟΠΕΤΡΑ, ΑΘΑΣΟΠΕΤΡΑ (ΛΕΥΚΗ), ΣΙΔΕΡΟΠΕΤΡΑ, ΚΟΝΝΟΠΕΤΡΑ ΚΟΚ)

1) ΚΑΤΩ ΣΕΙΡΕΣ ΒΑΣΗΣ

3α - 'Τσιαιμιά' της κάθε πέτρας, δηλαδή να τοποθετηθεί η κάθε πέτρα ώστε να βρει την σταθερή της θέση, να κάσι χωρίς να κουνιέται, αφού έχει επιλεγεί ποια πλευρά της θα αποτελέσει το πρόσωπο. Μια πέτρα μπορεί να χρειαστεί κτύπημα με ματσούκα για να αποκτήσει πρόσωπο. Οι πέτρες μπροστά πρέπει να είναι μεγάλου μεγέθους με αναμεταξύ τους μεγέθους δεύτερου, μικρότερου που να δημιουργούν στερεή βάση για τις κύριες πέτρες. Τα κενά αναμεταξύ των δύο αυτών μεγεθών γεμίζουν προσεκτικά με την τοποθέτηση 3ης σε μέγεθος σφίνων, πάντα σε οριζόντια κατά το δυνατό διάταξη. Η στερεότητα επιτυγχάνεται αφού ο κατασκευαστής στοχεύει κάθε σημείο στερέωσης μίας πέτρας να συμπληρώνεται από δυο άλλες, δημιουργώντας μεταξύ των πετρών νοητά τρίγωνα. Δεν ακολουθούνται οριζόντια 'ράμματα στην όψη της ξερολιθίας (δόμης). Στην πρόσοψη οι πέτρες 'πρέπει να τσιαιτζούν' και να τοποθετούνται μεταξύ τους 'ματσογιάνες'.

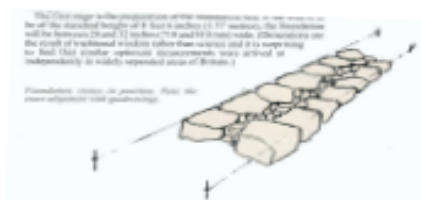
3β - Τοποθέτηση ανά κάθε στρώση μεγάλων πέτρων μικρότερων ακανόνιστων (χωρίς πρόσωπο), 2ης διαλογής για στερέωση ('Επιπόλαιες' πέτρες). Σε κάθε περίπτωση οι πέτρες πρέπει να δένουν σφικτά αναμεταξύ τους. ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΕΝΑ.

3γ - Γέμισμα ανά κάθε στρώση με μικρό τσιακίλι 'φτανών πέτρων' για την απορροή των νερών. 'Πρέπει να γεμίνεις στην πίσω πλευρά, με φτανές μες τες τρύπες, ήστερα να ισιώνεις'.

4 - ΔΕΣΙΑ

Κάθε 5 - 6 σειρές θα τοποθετείται 'Δεσιά', επιλεγμένη μακρόστενη σφινοειδή πέτρα η οποία εισχωρεί βαθιά μέσα στο πάχος του τοιχώματος.

Μπορεί να χρειαστεί κτύπημα, (και καλυμμα τών ματιών αυτού που θα χειρίζεται την ματσούκα).

Σχεδιάγραμμα βάσης θεμελίου - με την χρήση ράμματων

Πέτρες που είναι μόνες τους λήγοντα 'λαουσιέ' Όταν θρυμματιστεί μια πέτρα που κτυπήθηκε με ματσούκα και σχιστείται, λέγεται ότι 'κτάτησαν'.

5 - ΔΕΣΜΗ ΑΝΩ ΣΕΙΡΩΝ

Η άνω δέσμη γίνεται με σταδιακά μικρότερες πέτρες στην πρόσοψη αλλά με το ίδιο γέμισμα από πίσω. Ανά 3 - 4 σειρές συνεχίζονται να τοποθετούνται και σφίνες. 'Να κλείσουν οι πόροι'.

6α - ΤΖΙΕΦΑΛΑΡΚΑ - Η προετοιμασία της προτελευταίας στρώσης που θα δεσφίσει το καππάκι. Να είναι ιδιαίτερα σφικτή και να ευθυγραμμίζει οριζόντια στην άνω πλευρά. Να αποτελείται από σκληρές και επιλεγμένες πέτρες.

6β - ΚΑΠΠΑΚΙ (ΠΑΓΚΩΜΑΤΑ) : Οι πέτρες για το καππάκι τοποθετούνται εγκάρσια της κάτω σειράς. Να είναι ιδιαίτερα σφικτές οι ενώσεις μεταξύ τους και να ευθυγραμμίζουν οριζόντια στην άνω πλευρά λιγοψηλότερα από το χύμα. Να αποτελείται από διαλογή των σκληρότερων και επιλεγμένων πέτρων.

7 - ΡΑΜΜΑ ΥΠΟ ΚΛΙΣΗ (Οι επιδέξιοι μάστορες μας δεν χρησιμοποιούν ράμμα αλλά 'μποςκάμμισμα').

7α - Κλίση 7.5 - 15 εκ οριζόντια ανά 30 εκ ύψος

7β - Άνω κλίση: Προέκταση της κάτω κλίσης, 7- 10%. Μπορεί να γίνει και με την τοποθέτηση σταθερών ξύλινων οδηγών. 'Τια δάσμον βάλλεις την ράση σου σαν πας' σε κρεββάτι - κάθε πέτρα πάνω 1 πόντος μέσα'.

Η όλη εργασία πρέπει να γίνεται αργά χωρίς βιασύνη. Οι καμένες πέτρες που έχουν 'απουρηθεί' πρέπει να απομακρύνονται και να αντικαθίστανται με γερές. Οι δόμες που έχουν 'πουζύσει' επανα-κατασκευάζονται.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: ΟΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΡΑ ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΟΥ (03.12.2021)

ΣΕΒΙΝΑ ΦΛΩΡΙΔΟΥ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ

T.K. 58489 ΛΕΜΕΣΟΣ T.T. 3307

ΤΗΛ. 25 387411 ΦΑΞ. 25 370730

e-mail: sevinaf@epi.govnet.com.cy

ΕΡΓΟ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΕΡΜΑ-ΛΑΩΝΑ - ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΑΝ-ΚΑΡΦΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΙΧΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΚΑΖΑΝΙ-ΕΙΤΑΙΩΝΑ - ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΚΩΚΚΙΝΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ:

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΞΕΡΟΛΙΘΙΑΣ

ΗΜΕΡΑ	08/2022	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ	08
ΚΑΘΑΡΙΑ	-		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	0116		
ΣΕΛΑΔΟ		29	
ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ			